Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Ігор ОПРЯ

“26” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

З ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

підготовки фахівців __першого (бакалаврського) рівня вищої освіти____

за освітньо-професійною програмою ___Середня освіта_(Історія та правознавство)____

спеціальності 014 Середня освіта (Історія)

предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка _____

мова навчання _____українська_____

2026-2027 навчальний рік

Розробники програми:

Володимир ДУБІНСЬКИЙ – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії, факультетський керівник практик;

Ігор ОПРЯ – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії

Робочу програму ухвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 8 від «26» серпня 2026 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми **Анна СЕМЕНЮК-ПРИБАТЕНЬ**

ВСТУП

Робоча програма виробничої педагогічної практики створена для здобувачів вищої освіти IV курсу історичного факультету денної та заочної форм навчання ОС "Бакалавр" ОП Середня освіта (Історія та правознавство) спеціальності 014 Середня освіта (Історія) на основі наскрізної програми практики. Згідно навчального плану практика проводиться у 8 семестрі тривалістю 10 тижнів, на неї виділено 15 кредитів ЄКТС, що становить 450 годин.

Ключовим завданням організації виробничої педагогічної практики є застосування здобувачами вищої освіти ОС "Бакалавр" на практиці отриманих теоретичних знань з історії України, всесвітньої історії, правознавства, педагогіки, психології та методики викладання історії, а також формування у них професійно-педагогічних умінь і навичок вчителя історії та класного керівника.

Програма розроблена відповідно до "Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України" від 8 квітня 1993 р. за № 93 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94) від 20. 12. 1994 р.) та "Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)" від 30. 08. 2021 р. за № 111-ОД. Вона враховує знання, отримані здобувачами вищої освіти з курсів педагогіки, психології, методики викладання історії, визначає місце виробничої педагогічної практики в системі підготовки компетентних фахівців в галузі історії.

Програма визначає мету, завдання, компетентності, терміни проходження і бази практики, регламентує процес її проходження, зміст практики, перелік документів та їх взірці, які ведуть здобувачів вищої освіти під час практики, обов'язки практикантів і керівників практики, правила техніки безпеки, вимоги до звіту про практику, критерії оцінювання результатів практики та порядок підбиття підсумків практики.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ. ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Основна мета виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти IV курсу історичного факультету денної та заочної форм навчання ОС "Бакалавр" ОП Середня освіта (Історія та правознавство) спеціальності 014 Середня освіта (Історія) – підготувати здобувачів вищої освіти до цілісного виконання функцій вчителя історії України й всесвітньої історії та класного керівника у класах основної школи, до проведення систематичної навчально-виховної роботи з учнями; набуття професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час навчальної та виховної роботи в сучасних умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Завдання педагогічної практики для здобувачів вищої освіти IV курсу:

• розвиток і вдосконалення загальнопедагогічних умінь і навичок, набутих у період навчання на І–ІІІ курсах;

• формування професійно-педагогічних умінь вчителя історії та правознавства, уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;

• застосування та поглиблення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання у ЗВО з курсів педагогіки, психології, методики викладання історії, історії України, всесвітньої історії, правознавства; досягнення інтеграції знань з історичних, психолого-педагогічних й спеціальних дисциплін;

• розвиток уміння проводити виховну роботу;

• вивчення передового педагогічного досвіду вчителів історії та інших суспільно-гуманітарних дисциплін;

• практичне ознайомлення зі структурою та навчально-виховною роботою у закладах загальної середньої освіти;

• формування творчого дослідницького підходу до професійної діяльності.

Програмні компетентності,

які мають бути сформовані у здобувачів вищої освіти ОС "Бакалавр" під час проходження практики

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки.

Загальні компетентності:

ЗК 05. Спрямованість на вирішення складних питань в організації освітньої діяльності в межах законодавства України та європейських країн.

ЗК 06. Розуміння логіки розвитку світової та вітчизняної культури, її ролі у прогресі людства, а також специфіки людини як продукту біологічної та культурної еволюції.

ЗК 08. Знання, вміння та навички, необхідні людині для свідомої участі в соціальному і громадянському житті, виконання обов'язків і реалізації прав громадянина.

ЗК 09. Знання світової та вітчизняної історії та права, історії світових цивілізацій, основ концепцій інтерпретації всесвітньо-історичного процесу; розуміння історичних процесів у контексті цивілізаційного матеріального та духовного розвитку світу.

ЗК 10. Усвідомлення значення цінностей у формуванні цивілізацій, співвідношення європейських і загальнолюдських цінностей.
ЗК 12. Знання про сукупність світоглядних теорій (ідей), які зумовлюють методологію виховання і навчання, становлення відповідного типу особистості.
ЗК 14. Здатність критично та креативно мислити, виявляти ініціативу і мотивувати людей та рухатися до спільної мети, а також навчатися протягом всього життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 01. Опанування базових методів загальної педагогіки у професійній діяльності.
СК 02. Оволодіння основами психологічної науки, знання психологічних закономірностей для організації педагогічної діяльності та спілкування.
СК 03. Здатність застосовувати прикладні навички роботи з джерелами, що входять у комплекс спеціальних історичних дисциплін.
СК 04. Оперування основними і спеціальними методами викладання історії в закладі середньої освіти; знання та практичні вміння створення, зберігання, обробки, вивчення, передавання за допомогою інформаційних (комп'ютерних) технологій.
СК 05.Здатність до аналізу та синтезу джерел та наукових відомостей з історії України та краєзнавства для використання у практичній професійній діяльності. Володіння основами наукових досліджень у професійній діяльності.
СК 07. Оперування у професійній діяльності базовими знаннями про особливості розвитку людства у період Стародавньої історії.
СК 08. Здатність до застосування знань з історії середніх віків для проведення логічних зіставлень з сучасністю.
СК 09. Розуміння основних закономірностей й особливостей соціально-політичного й економічного розвитку країн Європи та Америки нового часу.
СК 13. Розуміння феномену культури, її ролі в житті українського суспільства та світу, типів і форм; здатність розглядати українську історію, право та культуру як складові частини європейської та світової історії та культури.
СК 14. Володіння методикою викладання історичних дисциплін у закладах середньої освіти, вміння використовувати набуті теоретичні знання з історії та методики викладання фахових дисциплін у педагогічній практиці, здатність до організації навчального процесу відповідно до обов'язкових вимог охорони праці.
СК 16. Оволодіння всіма необхідними знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, передбаченими освітньо-професійною програмою.
СК 17. Здатність застосовувати теоретичні знання у навчальній та

професійній діяльності, захищати законі права і інтереси суб'єктів навчального процесу, здійснювати компетенцію у галузі консультативної діяльності.

СК 18. Вміння формулювати оцінки і версії історичних подій відповідно до загальнолюдських цінностей певного часу та певної групи людей.

Конструктивно-планувальні уміння та навички:

а) розробляти плани-конспекти окремих уроків та системи тематичних уроків з історії та правознавства; визначати конкретні мету, завдання та етапи кожного уроку;

б) обирати ефективні прийоми та методи досягнення поставлених завдань на кожному етапі уроку;

в) визначати типи завдань та послідовність їх виконання відповідно до етапів оволодіння знаннями з історії, вміннями й навичками, а також з урахуванням труднощів навчального матеріалу й рівня підготовленості учнів;

г) проектувати і створювати необхідні наочні матеріали для проведення уроків; використовувати комп'ютерні технології у викладанні історії;

д) складати план позакласної роботи з історії в класі основної школи;

є) складати план і сценарій позакласного заходу з історії.

Організаційні уміння та навички:

а) організовувати виконання визначеного плану;

б) забезпечувати активну пізнавальну діяльність учнів відповідно до плану уроку;

в) раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них;

г) навчати учнів найбільш раціональних прийомів організації самостійної роботи;

д) цілеспрямовано й методично правильно використовувати традиційні наочні матеріали, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання, зокрема комп'ютер у навчальній діяльності (перевірка знань учнів за допомогою тестів, показ відеофрагментів, графічне зображення карти);

є) проводити позакласні заходи, організовувати їх згідно зі складеним планом і сценарієм.

Розвивально-виховні уміння і навички:

а) реалізовувати загальноосвітній, розвиваючий та виховний потенціал матеріалу уроку історії або серії уроків;

б) формувати і розвивати на матеріалі історії України й всесвітньої історії інтелектуальну та емоційну сфери особистості учня, його індивідуальні пізнавальні інтереси;

в) вирішувати завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.

Дослідницькі уміння і навички:

а) вивчати ставлення учнів до предмета і виявляти рівень сформованості навичок та вмінь учнів за завданнями вчителя;

б) здійснювати методичний аналіз історичного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння учнями та добору оптимальних шляхів запобігання помилок;

в) проводити спостереження та аналіз відвіданих уроків з опорою на схему або вузькоцільове завдання;

г) спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід учителів, студентів-практикантів, використовуючи ефективні прийоми і форми у практиці своєї роботи;

д) вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи описані в методичній літературі нові форми, прийоми і методи роботи.

ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Згідно навчального плану виробнича педагогічна практика для здобувачів вищої освіти IV курсу історичного факультету денної та заочної форм навчання ОС "Бакалавр" спеціальності 014 Середня освіта (Історія) за ОП Середня освіта (Історія та правознавство) проводиться у 8 семестрі тривалістю 10 тижнів, на неї виділено 15 кредитів ЄКТС, що становить 450 годин.

БАЗИ ПРАКТИКИ

Визначення баз для проходження здобувачами вищої освіти ОС "Бакалавр" виробничої педагогічної практики здійснюється відповідно до "Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)" від 30. 08. 2021 р. за № 111-ОД. В зазначеному документі також чітко визначаються основні вимоги до баз практики.

Відповідно, базами для проходження здобувачами вищої освіти виробничої педагогічної практики є заклади загальної середньої освіти, а їх конкретний перелік визначається на основі укладених з ЗВО договорів (їх тривалість погоджується договірними сторонами) та прописується у Наказі "Про організацію та проведення виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти історичного факультету денної форми навчання" та Наказі "Про організацію та проведення виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти історичного факультету заочної форми навчання". В зазначених документах визначаються також керівники практики.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організація проведення виробничої педагогічної практики здійснюється відповідно до “Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” від 8 квітня 1993 р. за № 93 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94) від 20. 12. 1994 р.) та “Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)” від 30. 08. 2021 р. за № 111-ОД та Наказу “Про організацію та проведення виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти історичного факультету денної форми навчання” й Наказу “Про організацію та проведення виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти історичного факультету заочної форми навчання”, а також відповідно до програми виробничої педагогічної практики, ухваленої вченою радою історичного факультету.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на декана історичного факультету та завідувачів кафедр.

Навчально-методичне керівництво, а також контроль за виконанням програми практики здійснюють керівники практики від кафедр і від баз практики.

До керівництва практики залучаються досвідчені науково-педагогічні працівники зі стажем роботи не менше ніж три роки.

Декан факультету, завідувачі кафедр історії України; всесвітньої історії; археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін; педагогіки та менеджменту освіти; психології освіти, факультетський керівник практики проводять зі здобувачами вищої освіти та керівниками інструктивну нараду щодо проходження практики, під час якої здобувачі вищої освіти отримують чітко визначені завдання з методики викладання історії, педагогіки і психології, а також взірці звітної документації.

Відповідальність за проведення інструктажу з техніки безпеки несе факультетський керівник практики.

Декан, факультетський керівник практики, керівники практики від кожної з кафедр систематично контролюють хід практики здобувачів вищої освіти та забезпечують підготовку ними звітної документації у визначений термін.

Захист звітів про проходження практики здійснити відповідно чинного порядку у визначений термін.

Відповідальним керівником за складання звіту про підсумки практики та надання відповідних документів в деканат та на кафедри історії України; всесвітньої історії; археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін є факультетський керівник практик.

Результати виробничої педагогічної практики здобувачів вищої освіти заслуховуються на засіданні кафедр історії України, всесвітньої історії, археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін; педагогіки та

менеджменту освіти; психології освіти та Вченій раді історичного факультету.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст виробничої педагогічної практики для здобувачів вищої освіти IV курсу історичного факультету денної та заочної форм навчання ОС "Бакалавр" спеціальності 014 Середня освіта (Історія) визначається "Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України" від 8 квітня 1993 р. за № 93 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94) від 20. 12. 1994 р.) та "Положенням про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)" від 30. 08. 2021 р. за № 111-ОД та відповідною наскрізною програмою практики.

Основні напрямки практичної діяльності здобувачів вищої освіти:

1) ознайомлення зі структурою та навчально-виховною роботою закладу загальної середньої освіти;
2) планування навчальної та виховної діяльності у класах основної школи (5-9 класи);
3) проведення навчальної і позакласної роботи з історії України й всесвітньої історії в основній школі;
4) відвідування й аналіз уроків і позакласних заходів з історії України та всесвітньої історії;
5) проведення виховної роботи з класом;
6) методична і науково-дослідницька робота;
7) проведення психолого-педагогічних досліджень;
8) вивчення педагогічного досвіду вчителів історії.

При проходженні практики здобувачі вищої освіти виконують обов'язки вчителя-предметника з історії України та всесвітньої історії у 5-9 класах й класного керівника у закріплених класах.

Ознайомлення з навчально-виховною роботою закладу загальної середньої освіти – аналіз планів роботи, розкладу навчальних занять, знайомство з матеріальною базою закладу, відвідування уроків та позакласних заходів в класах основної школи. Результати аналізу фіксуються в щоденнику психолого-педагогічних спостережень.

Планування навчально-виховної діяльності. Вивчення навчальних програм з історії України та всесвітньої історії у 5-9 класах, тематичних і поурочних планів вчителів-предметників. Ознайомлення з планом роботи класного керівника.

На основі вивчених документів (навчальна програма з історії України та всесвітньої історії, тематичний план вчителя історії, план виховної роботи класного керівника і вчителя-предметника) до кінця першого тижня практики студент-практикант разом з викладачем-методистом, вчителем-предметником, класним керівником накреслює план роботи на період практики, який передбачає:

- графік самостійного проведення уроків;

- позакласну роботу з предмета;
- виховну роботу з класом;
- психолого-педагогічні дослідження.

Психолого-педагогічні дослідження. Вивчення психологічних аспектів навчально-виховної діяльності учнів, особливості пізнавальної діяльності учнів. Мотивація навчання. Особливості педагогічного спілкування й мікроклімату на уроці. Складання характеристики особистості учня. Психологічне забезпечення роботи педагога з учнівською групою. Підбір та використання психодіагностичних методик з вивчення структури взаємин між учнями класу та між учнями і вчителем. Обробка й аналіз матеріалів, отриманих в результаті психодіагностики.

Навчальна робота з історії. Вивчення рівня знань, умінь і навичок учнів з історії. Розробка плану-графіку проведення уроків у період практики, конспектів або розгорнутих планів уроків. Підготовка дидактичних матеріалів, наочних посібників, ТЗН до уроку. Відвідування уроків вчителя-предметника. Проведення окремих уроків в класах основної школи з використанням різних методів, форм і засобів навчальної роботи. Вивчення організації факультативних занять з учнями та проведення 1-2 таких занять.

Позакласна робота з історії. Ознайомлення з планами позакласної роботи вчителів історії. Планування позакласних заходів з історії. Підготовка і проведення позакласної роботи з предмету – додаткові заняття з невстигаючими учнями, гурток, вечір з фаху, навчальна екскурсія, тиждень історії, підготовка учнів до предметних олімпіад. Відвідування позакласних заходів з фаху.

Виховна робота з класом. Вивчення рівня вихованості учнів класу, стану дисципліни. Розробка плану-графіка виховних занять в період практики. Проведення виховної роботи з учнями класу. Індивідуальна виховна робота з невстигаючими у навчанні учнями. Робота з батьками. Відвідування та аналіз позакласних виховних заходів, що проводяться вчителями школи та здобувачами вищої освіти-практикантами. Ознайомлення з веденням класного журналу, допомога класному керівникові у перевірці учнівських щоденників.

Методична і науково-дослідницька робота здобувачів вищої освіти-практикантів. Аналіз практичної діяльності і досвіду навчально-виховної роботи школи. Підготовка матеріалів для захисту практики. Аналіз передового досвіду навчально-виховної роботи вчителів, класних керівників. Вивчення передового досвіду вчителів історії інших навчальних дисциплін. Відвідування уроків та наступний їх аналіз. Участь у методичній роботі: педагогічній раді, засіданні методичного об’єднання, кафедри з історії, об’єднання класних керівників. Виконання науково-методичних та психолого-педагогічних досліджень, накопичення емпіричного матеріалу для рефератів, наукових повідомлень, доповідей, курсових та дипломних робіт.

Основні напрямки практичної діяльності керівників практики:

Діяльність керівників педагогічної практики – професорсько-викладацького складу університету, керівництва закладу загальної середньої освіти та вчителів – здійснюється у 5 етапів: підготовчий, початковий, основний та підсумковий етапи, етап планової роботи із завершення виробничої педагогічної практики.

На підготовчому етапі керівники педагогічної практики виконують такі види діяльності:

- керівник педагогічної практики факультету організовує обмін досвідом проведення педагогічної практики між методистами;
- груповий методист і керівник педагогічної практики від кафедри педагогіки та менеджменту освіти та кафедри психології освіти, разом з керівництвом школи здійснюють попередній вибір класів, груп, учителів історії та класних керівників, вирішують інші організаційні питання.

На початковому етапі керівники виробничої педагогічної практики виконують такі види діяльності:

- керівник педагогічної практики факультету в перший день виробничої педагогічної практики організовує інструктивні збори групових методистів, керівників від кафедри педагогіки та менеджменту освіти, кафедри психології освіти та здобувачів вищої освіти факультету;
- груповий методист проводить організаційне заняття з групою здобувачів вищої освіти в університеті або школі;
- у перший або другий день виробничої педагогічної практики в школі проводиться бесіда директора, завуча і вчителя зі студентами-практикантами; упродовж п’яти днів виробничої педагогічної практики організовується знайомство практикантів з класами;
- упродовж першого тижня методист організовує відвідування здобувачами вищої освіти-практикантами уроків учителів і проводить з ними їх аналітичне обговорення;
- упродовж перших днів практики груповий методист організовує відвідування здобувачами вищої освіти-практикантами з наступним аналізом позакласного заходу;
- у перший тиждень виробничої педагогічної практики організовується знайомство практикантів з класами; груповий методист і керівники від кафедр затверджують індивідуальні плани роботи студентів-практикантів;
- груповий керівник допомагає старості групи студентів-практикантів скласти упродовж першого тижня виробничої педагогічної практики загальні розклади уроків практикантів, а також позакласних заходів з історії, методико-педагогічних семінарів, визначити дні самостійної роботи здобувачів вищої освіти-практикантів;
- груповий методист подає керівникові педагогічної практики загальний розклад уроків, позакласних заходів, взаємовідвідувань студентами уроків практикантів, взаємовідвідувань студентами позакласних заходів та семінарів;

- керівник педагогічної практики факультету аналізує стан початкового етапу педагогічної практики і вживає заходів щодо його покращення.

На основному етапі керівники виробничої педагогічної практики виконують такі види діяльності:
- методисти та вчителі дають здобувачам вищої освіти-практикантам консультації з планування уроків і складання планів-конспектів окремих уроків, проведення позакласних заходів з історії;
- вчителі відвідують усі уроки закріплених за ними практикантів та аналізують їх;
- методисти відвідують уроки практикантів (не менше трьох уроків кожного практиканта IV курсу) та аналізують їх;
- після уроку студента-практиканта, на якому були присутні інші студенти, методисти навчають аналізувати уроки: робити загальний, поелементний і поглиблений аналіз;
- методисти відвідують не менше одного позакласного заходу з історії;
- методист і керівники виробничої педагогічної практики від кафедр проводять семінари з методики, психології, педагогіки;
- керівник педагогічної практики факультету під час педпрактики відвідує бази практики: проводить бесіди з керівниками школи, вчителями, знайомиться з документацією, яку ведуть практиканти, відвідує уроки та позакласні заходи і бере участь в їх аналізі; бере участь у роботі зборів педагогічного колективу школи за підсумками виробничої педагогічної практики;
- керівник педагогічної практики факультету проводить бесіди з груповими керівниками педпрактики про стан практики, вживає заходів щодо його удосконалення.

На підсумковому етапі виробничої педагогічної практики керівники педпрактики виконують:
- методист перевіряє документацію, яку ведуть студенти-практиканти, та оцінює її;
- методист бере участь в організації та проведенні зборів педагогічного колективу школи за підсумками виробничої педагогічної практики;
- на зборах педагогічного колективу школи з підсумків педагогічної практики вчителі, класні керівники, методисти та керівники педагогічної практики від кафедр характеризують роботу здобувачів вищої освіти-практикантів.

На етапі планової роботи по завершенню виробничої педагогічної практики її керівники виконують такі види діяльності:
- груповий методист перевіряє документацію, яку подали студенти, підписує кожний її розділ та спільно з керівниками від кафедр педагогіки та менеджменту освіти та психології освіти виставляє оцінку з виробничої педагогічної практики не пізніше як через три дні по її закінченню;

- керівник педагогічної практики факультету вивчає та аналізує звіти групових методистів і документацію здобувачів вищої освіти-практикантів, складає звіт про результати виробничої педагогічної практики;
- керівник навчально-виробничої практики університету створює конкурсну комісію, до якої входять декан факультету, керівник педагогічної практики факультету, керівники педагогічної практики від кафедр, представники з числа здобувачів вищої освіти. Засідання конкурсної комісії відбувається не пізніше як через 10 днів після закінчення педпрактики. Результати конкурсу доводяться до відома здобувачів вищої освіти факультету.

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВЕДЕ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ І ПОДАЄ НА КАФЕДРУ ПІСЛЯ ЇЇ ЗАВЕРШЕННЯ

1. Щоденник педагогічної практики з характеристиками вчителя історії та класного керівника, завіреними печаткою закладу загальної середньої освіти та відмітками про початок та завершення практики також завіреними печаткою школи.
2. Конспекти проведених уроків з історії України та всесвітньої історії (8 конспектів).
3. 1 конспект виховного заходу з позакласної роботи з фаху (з історії).
4. Матеріали вивчення педагогічного досвіду вчителя історії.
5. 1 конспект виховного заходу з педагогіки та самоаналіз на даний захід.
6. Аналіз на відвіданий виховний захід.
7. Завдання з психології.
8. Письмовий звіт студента про роботу закладі загальної середньої освіти завірений підписами вчителя історії, класного керівника та директора школи і печаткою школи (див. вимоги до звіту).

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПРАКТИЦІ

Здобувач вищої освіти-практикант має право:

1. Одержувати консультації факультетського керівника практик, керівника практики від кафедр, вчителя історії та класного керівника з усіх питань проходження виробничої педагогічної практики.
2. Користуватися бібліотекою ЗВО та бази практики.
3. Вносити пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу, організації педпрактики, брати участь у конференціях та нарадах.

Здобувач вищої освіти-практикант зобов'язаний:

1. До початку проходження практики пройти інструктаж з охорони праці та одержати від факультетського керівника практик настанови щодо її проходження й вимоги до оформлення всіх необхідних документів.
2. Своєчасно прибути на базу практики.
3. У період виробничої педагогічної практики виконувати правила внутрішнього розпорядку бази практики, розпорядження адміністрації, вчителів та керівників практики. У випадку невиконання визначених вимог, студент усувається від проходження практики.
4. Виконувати всі види робіт, передбачених програмою виробничої педагогічної практики, старанно готуватися до кожного уроку і позакласного заходу.
5. Працювати в школі *не менше 6 годин*, виконувати індивідуальний план роботи, своєчасно подавати на перевірку документацію (регулярно вести щоденник, подавати конспекти для перевірки вчителю та методисту за 2-3 дні до проведення відповідного уроку, здати відповідну документацію не пізніше 3-х днів після завершення практики).

На період практики один зі здобувачів вищої освіти, який працює в даній школі, призначається старостою групи. В його обов'язки входить облік відвідування здобувачами вищої освіти школи, повідомлення їх про колективні консультації та семінари, виконання доручень керівників практики.

ОБОВ'ЯЗКИ СТАРОСТ ГРУП ПРАКТИКАНТІВ

1. Разом із методистом і вчителем-предметником староста планує роботу студентської групи, складає графік відвідування уроків та проведення позакласних заходів.
2. Упродовж першого тижня після початку практики староста подає керівнику практики розклад дзвінків у школі й графік відвідування уроків, проведення позакласних заходів.
3. Організовує здобувачів вищої освіти-практикантів на відвідування й аналіз уроків та позакласних заходів.
4. Раз на тиждень, за узгодженням із факультетським керівником, з'являється на факультет на старостат для поточних консультацій і звіту про хід виробничої педагогічної практики.
5. Упродовж 3-х днів після завершення практики старости збирають усю документацію студентів своєї групи і подають її факультетському керівникові.

ПРАВА Й ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ ВІД КАФЕДР

Керівник виробничої педагогічної практики має право:

1. Брати участь у конференціях та нарадах з питань організації і проведення виробничої педагогічної практики.

2. Вносити пропозиції щодо вдосконалення організації виробничої педагогічної практики та навчально-виховного процесу у закладі загальної середньої освіти.

3. Відвідувати бази практики з метою здійснення контролю за проходженням та виконанням здобувачами вищої освіти завдань практики.

4. Працювати у роботі комісій при підведенні підсумків педпрактики та вносити пропозиції щодо оцінювання результатів роботи здобувачів вищої освіти-практикантів.

Керівник практики зобов'язаний:

1. Створити належні умови здобувачам вищої освіти для проходження виробничої педагогічної практики та оформлення всіх необхідних документів.

2. Проводити консультації для практикантів з різних питань проходження практики.

3. Допомагати студентам-практикантам при виконанні ними завдань практики.

4. Відвідувати бази практики й заходи, які проводяться здобувачами вищої освіти, аналізувати та оцінювати їх.

5. Виконувати всі види робіт, передбачені програмою виробничої педагогічної практики.

ПРАВИЛА ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

Інструктаж здобувачів вищої освіти з охорони праці та безпеки життєдіяльності здійснює факультетський керівник практики під час проведення інструктивної наради з практики. Інструктаж проводиться відповідно до "Інструкції № 111 з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, які направляються для проходження практики" (Наказ ректора № 6-ОД від 13 січня 2021 р.) (див. Додаток А)

ПОРЯДОК ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Порядок підбиття підсумків практики визначено відповідно до "Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція)" від 30. 08. 2021 р. за № 111-ОД.

Відповідно до нього, після завершення виробничої педагогічної практики здобувачі вищої освіти-практиканти звітують про виконання програми практики. Форма звітності – письмовий звіт. Для узагальнення матеріалів, зібраних під час практики, здобувачам вищої освіти відводиться 3 дні. Письмовий звіт має бути завірений підписами вчителя історії, класного керівника та директора школи і печаткою школи.

Звіт практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) перед комісією, призначеною керівником практики та завідувачами кафедр. До складу комісії входять керівники практики (групові методисти, викладачі кафедр педагогіки та менеджменту освіти та психології освіти).

Захист практики та конференція проводяться упродовж перших 10 днів навчання, яке починається після закінчення виробничої педагогічної практики. Основне завдання науково-практичної конференції: підведення підсумків навчально-виховної роботи практикантів; виявлення досягнень і недоліків в їхній роботі; оцінка рівня теоретичної і практичної підготовки здобувачів вищої освіти до навчально-виховної роботи у школі; оцінка якості роботи з організації практики її керівниками; визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення виробничої педагогічної практики.

Загальна оцінка роботи кожного практиканта є комплексною, що враховує усі сторони його діяльності в період практики. Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до залікової книжки здобувача вищої освіти з підписами членів комісії.

Здобувач вищої освіти, що не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук з бази практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, відраховується з закладу вищої освіти за невиконання навчального плану.

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр та Вченої ради історичного факультету.

За результатами практики факультетський керівник практик формує підсумковий звіт.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Загальна кількість балів – 100.

Оцінка ставиться за виконання здобувачами вищої освіти-практикантами усіх вимог і завдань програми практики та якість звітної документації на основі результатів захисту перед комісією. Вона є комплексною і складається:

1. Фахова підготовка – **50 балів**.
2. Підготовка з педагогіки – **25 балів**.
3. Підготовка з психології – **25 балів**.

Критеріями оцінювання роботи здобувача вищої освіти-практиканта є:

- ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь;
- рівень теоретичного осмислення здобувачами вищої освіти своєї практичної діяльності;
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутнього фахівця.

Критерії оцінювання фахової підготовки

Максимальна кількість балів – **50**. З них:

1. Якість підготовки, організації та проведення уроків історії (в тому числі – правильність і якість оформлення конспектів уроків) – **25 балів**.
2. Проведення позакласної роботи з фаху – **10 балів**.
3. Науково-дослідна робота з фаху (опис педагогічного досвіду вчителя історії) – **7 балів**.
4. Індивідуальний план, протоколи обговорення уроків та підготовка письмового звіту – **8 балів**.

Критерії оцінювання результатів педагогічної практики з педагогіки

Максимальна кількість балів – **25**. З них:

- виховна робота – **13 балів**;
- щоденник психолого-педагогічних спостережень – **5 балів**;
- звіт про проходження педагогічної практики – **5 балів**;
- індивідуальний план – **2 бали**.

Критерії оцінювання результатів педагогічної практики з психології

Максимальна кількість балів – **25**. З них:

- психологічне спостереження – **8 балів**;
- виконання практичних завдань – **12 балів**;
- оформлення звіту з психології – **5 балів**.

На оцінки **A (90-100 балів) – "ВІДМІННО"** заслуговує практична робота здобувача вищої освіти, який всі або більшість уроків провів на "відмінно", систематично та на високому рівні проводив позакласну і виховну роботу, змістовно, якісно й охайно оформив усю звітну документацію, вчасно здав її керівникові, вміло проаналізував свою роботу та роботу учнів у звіті, отримав відмінні характеристики як вчитель-предметник та класний керівник, виконав науково-методичне дослідження, вдало захистив практику перед комісією.

На оцінки **B (82-89 балів) та C (75-81 бал) – "ДУЖЕ ДОБРЕ"** та **"ДОБРЕ"** заслуговує здобувач вищої освіти, який провів уроки переважно на "добре", зацікавлено і старанно виконував виховну роботу з учнями, правильно, охайно оформив документацію, але отримав певні зауваження від вчителя-предметника, класного керівника чи методиста щодо вибору методів і прийомів навчання або виховання, ступеня володіння матеріалом, культури мовлення тощо; не досить повно проаналізував свою роботу у звіті; отримав

добрі характеристики як вчитель-предметник, виконав науково-методичне дослідження; на належному рівні захистив звіт перед комісією.

Оцінки **D (67-74 бали) та E (60-66 балів) – "ЗАДОВІЛЬНО"** виставляються здобувачу вищої освіти, який виконав програму практики, але уроки давав на достатньому рівні, до виконання завдань практики готувався не творчо, недостатньо використовував у своїй роботі відповідну методичну та педагогічну літературу, не зміг викликати в учнів інтерес до свого предмета, одержав задовільну характеристику від учителя-предметника та класного керівника щодо вибору методів і прийомів навчання або виховання, ступеня володіння матеріалом, культури мовлення тощо; недостатньо проаналізував свою роботу у звіті; отримав задовільні характеристики як вчитель-предметник і класний керівник; не виконав або погано виконав науково-методичне дослідження; задовільно захистив звіт перед комісією.

Оцінка **FX (35-59 балів) – "НЕЗАДОВІЛЬНО"** ставиться здобувачу вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (хвороба, сімейні обставини тощо). За рішенням комісії із захисту практика студентові може бути продовжена (але на термін, що вкладається у поточний семестр); набрав за результатами діяльності менше за 60 балів з причин, що не залежали або частково залежали від нього. Рішенням комісії практика цьому студентові також може бути продовжена.

Оцінка **F (менше за 34 бали) – "НЕЗАДОВІЛЬНО"** виставляється здобувачу вищої освіти, який без поважних причин не виконав програму практики. Здобувач вищої освіти, який отримав оцінку F, відраховується з університету.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

І. Джерела:

1. Закон України "Про вищу освіту". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
2. Закон України "Про повну загальну середню освіту". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
3. Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція) введена в дію наказом ректора університету від 26 липня 2023 р. № 104-Д. URL: https://kpnu.edu.ua/publichna-informatsiia/
4. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). Кам'янець-Подільський, 2021. URL: https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSlSDVlV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA

ІІ. Підручники та посібники:

1. Вороліс М. Г. Методика викладання історії в середній загальноосвітній школі (І-ІІІ ступенів). Вінниця, 2005.
2. Горохівський П. І. Методика викладання історії: Курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання. Умань: ПП Жовтий О.О., 2013. 294 с.
3. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендацій щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. Краматорськ: Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. 95 с.
4. Дубінський В. А. Методика викладання історії в школі: Навчальнометодичний посібник для організації самостійної роботи студентів історичного факультету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. 88 с.
5. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків: Видавництво КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
6. Желіба О. В. Шкільний курс всесвітньої історії та методика його викладання: навчально-методичний посібник для студентів-істориків. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2014. 40 с.
7. Ковальська М. С. Методика викладання історії в середній школі : метод. вказівки для студентів спец. 032 «Історія та археологія» ф-ту історії та філософії. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 44 с.
8. Левітас Ф. Л., Салата О. О. Методика викладання історії: Практикум для вчителя. Харків: Основа, 2007. 112 с.
9. Ломака І. І. Методика викладання соціально-політичних дисциплін: навчально-методичний посібник для студентів факультету історії, політології та міжнародних відносин. Івано-Франківськ. 2016.
10. Небельський В. Формування предметно-історичних компетенцій на заняттях історії. Чернівці, 2020. URL: https://www.historyua.com/2020/01/29/61/
11. Освітні технології: Навч.-метод. посібник. Київ, 2002.
12. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006.
13. Пометун О. І., Гупан Н. М., Власов В. С. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: Методичний посібник. Київ: «Конві Прінт», 2018. 208 с.
14. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О. Пометун. Київ: А.С.К., 2006.
15. Понежа Н. О. Практична медіаосвіта: творчі завдання для роботи з візуальними та аудіовізуальними медіапродуктами на уроках історії: Навчально-методичний посібник. Першотравенськ, 2019. 53 с.
16. Стефанюк Г. В. Розвиток історичного та логічного мислення на уроках історії : Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2018. 62 с.

17. Терно С. О. Теорія та методика навчання історії: Практикум для здобувачів ступеня освіти бакалавра спеціальності «історія та археологія». Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 36 с.
18. Шашура Л. Нестандартні уроки з історії України та всесвітньої історії у школі. Тернопіль, 2004.
19. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Перекл. з англ. С. Дьома. Київ, 2017.
20. Шляхи реалізації концептуальних засад НУШ при вивченні історії у закладі загальної середньої освіти: Матеріали всеукраїнської науковопрактичної конференції, м. Тернопіль, 16-17 жовтня 2020 р. Тернопіль: Видавництво ТНПУ, 2020. 82 с.
21. Шляхи формування предметних компетентностей на уроках історії та правознавства (з досвіду роботи вчителів історії та правознавства Кіровоградщини): Методичний посібник. Кіровоград: КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2014. 162 с.
22. Яковенко Г. Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

ІІІ. Монографії та статті:

1. Баханов К. Групова робота на уроках історії. *Історія в школах України*. 1998. № 3.
2. Баханов К. Класифікаційні ознаки технології навчання історії в школі. *Історія в школі*. 2001. № 3-4.
3. Баханов К. О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. Київ: Ґенеза, 1996.
4. Баханов К. Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії. *Історія в школах України*. 1999. № 2.
5. Баханов К. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: Компетентнісно-орієнтований підхід. *Історія в школах України*. 2004. № 6.
6. Бородай М. Є. Організація позаурочної роботи з історії у закладах загальної середньої освіти. *Нова українська школа в умовах викликів сучасності.* Маріуполь, 2019, 68–70.
7. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці вчителя: Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2003.
8. Громадянська освіта: теорія і методика навчання. Київ, 2008.
9. Громадянська освіта. 3D Демократії: думаємо, дбаємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го класу закладів загальної середньої освіти: в 7-ми частинах / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін. / за ред. П. Кендзьора. Львів: ВД «Панорама», 2018.
10. Груша Р. Проблемно-пошуковий метод у вивчення історії. *Історія України.* 2008. № 4 (558).

11. Гупан Н., Фрейман Г. Сучасні підходи до викладання історії України в загальноосвітній школі. *Історія в школі.* 2007. № 6.
12. Кінд-Войтюк Н. Використання інтернету на уроках історії та суспільствознавства в Новій українській школі. *Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти.* Луцьк: Волиньполіграф, 2020, 46–49.
13. Косенко Ю. М. Становлення та розвиток спеціальної методики навчання історії (друга половина XIX – початок XXI століть): Монографія. Київ, Букрек, 2016. 216 с.
14. Кравчук Т. Організація перевірки рівня навчальних досягнень учнів з історії. *Історія України*. 2006. № 3(451).
15. Малієнко Ю. Б., Муляр О. П. Розвиток фахової компетентності вчителів історії у контексті вимог Нової української школи. *Розвиток фахової компетентності педагогів у контексті модернізації змісту освіти*. Луцьк: Волиньполіграф, 2020, 20–23.
16. Мороз П. Методичні вимоги та критерії до характеристики історичної особи. *Історія в школах України*. 1997. № 3.
17. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в школі. *Історія в школах України.* 2002. № 1.
18. Уланова Л. Рівні навченості учнів з історії та критерії їх оцінювання. *Історія в школах України.* 2000. № 3.

ПЕДАГОГІКА

1. Бадюк І. М. Упровадження та перспективи концепції Нової української школи в освітньому процесі Одеської загальноосвітньої школи № 55 / І. М. Бадюк, А. М. Яшкова, Н. Є. Толстікова. *Управління школою*. 2018. № 25–27, 80–84.
2. Берека В. Новітні підходи в методології та методиці викладання історії в Україні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія.* Тернопіль: ТНПУ, 2017. Вип. 1, ч. 2, 134–139.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ, 1998.
4. Богославець Г. І. Відвідування й аналіз уроку як метод контролю за навчально-виховним процесом: Методичні рекомендації. Черкаси, 2009. 48 с.
5. Водолазька Т. В. Учителі як творці освітнього середовища Нової української школи. *Завучу. Усе для роботи.* 2019. № 15–16, 7–11.
6. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист: Зб. док. Київ: Столиця, 1998.
7. Завгородня Т. К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014. 160 с.
8. Іванова Л. В. Узагальнення перспективного передового педагогічного досвіду: Методичний посібник. Кривий Ріг, 2021. 36 с.

9. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: Навчальний посібник для майбутніх вчителів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 80 с.
10. Наволокова Н. П. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць. Харків: Видавнича група «Основа», 2010. 117 с.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя / під ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
12. Педагогічні технології в підготовці вчителів: Навчальний посібник / за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків: ХНПУ, 2018. 457 с.
13. Підготовка майбутнього вчителя до морального виховання учнів: Навчальний посібник. Київ, 1996.
14. Потоцька Ю. В. Особливості педагогічних конфліктів: шляхи вирішення. *Соціальний педагог*. 2014. № 3, 49–52.
15. Сухомлинський В. О. Народження громадянина: Вибр. тв. У 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. Т.3. Київ: Рад. школа, 1976.
16. Щербань П. Формування духовної культури особистості. *Рідна школа.* 1999. № 7-8.

ПСИХОЛОГІЯ

1. Бєляєва О. М. Педагогічні здібності: витоки і сучасний стан дослідження у психолого-педагогічній літературі. *Імідж сучасного педагога.* 2017. № 7, 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2017_7_8.
2. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. Київ: ЦУЛ, 2006. 248 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
5. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Харків: МАУП. 200 с.
6. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Київ, 1996.
7. Корнєв М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. Київ, 1995.
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Посібник. Київ: Академвидав, 2003. 448 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ІНСТРУКЦІЯ № 111
з охорони праці та безпеки життєдіяльності
для здобувачів вищої освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
які направляються для проходження практики

1. Загальні положення

1.1. Інструкція визначає вимоги з охорони праці та безпеки життєдіяльності для здобувачів вищої освіти, які направляються для проходження практики.

1.2. Практика здобувачів вищої освіти є обов'язковою складовою освітнього процесу в університеті та проводиться на визначених підприємствах, організаціях, установах – базах практики, які відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

1.3. Здобувачів вищої освіти направляють на практику на підприємства, організації, установи, з якими укладено договір на проведення практики.

1.4. Виконання вимог правил з охорони праці та безпеки життєдіяльності здобувачами вищої освіти під час проходження практики є обов'язковим.

1.5. До початку практики керівники практики від кафедр обстежують робочі місця здобувачів вищої освіти-практикантів.

1.6. Обов'язковою умовою допущення здобувачів вищої освіти до проходження практики є проходження ними інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності з відповідним документальним оформленням.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Здобувач вищої освіти-практикант до початку практики:
– отримує від керівника практики консультацію щодо оформлення всіх необхідних документів;
– отримує номер телефону керівника практики від кафедри для повідомлення в разі виникнення нестандартної ситуації;
– своєчасно прибуває на базу практики.

2.2. Здобувачу вищої освіти-практиканту створюють безпечні умови праці для проходження практики. У перший день практики здобувач вищої освіти-практикант на базі проходження практики прослуховує вступний інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності, первинний інструктаж на робочому місці (з обов'язковим оформленням у відповідних журналах реєстрації інструктажів) та неухильно їх дотримується.

2.3. Під час проходження практики, в процесі виконання будь-яких робіт та

під час перебування на території бази практики здобувач вищої освіти-практикант дбає про особисту безпеку та здоров'я, безпеку та здоров'я оточуючих людей.

2.4. Перед початком роботи здобувач вищої освіти оглядає своє робоче місце, звільняє його від зайвих предметів, звертає увагу на небезпечні фактори.

3. Вимоги безпеки під час проходження практики

3.1. Здобувач вищої освіти-практикант виконує винятково завдання, які передбачені програмою практики.

3.2. У разі притягнення здобувача вищої освіти-практиканта до робіт, які не передбачені програмою практики, йому слід негайно повідомити про це керівника практики від кафедри.

3.3. Під час проходження практики ЗАБОРОНЕНО:

– порушувати правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики;

– залишати робоче місце без дозволу керівника практики від бази практики, керівника практики від кафедри;

– відволікати від роботи працівників установи, які його оточують;

– у разі встановлення порушень вимог охорони праці в службовому приміщенні розпочинати чи продовжувати роботу до усунення небезпеки, якщо це загрожує життю та здоров'ю, обов'язково повідомити про це керівника бази практики;

– під час виникнення несправності обладнання та приладів (комп'ютера, ксерокса, побутових приладів тощо) самостійно їх ремонтувати, натомість потрібно негайно повідомити безпосереднього керівника бази практики та припинити роботу до усунення недоліків; заборонено виконувати будь-які види ремонтних робіт на робочому місці.

3.4. Здобувач вищої освіти-практикант зобов'язаний:

– дотримуватися дисципліни праці; берегти обладнання, інвентар, матеріали, навчальні посібники тощо; виконувати вимоги охорони праці, пожежної безпеки, передбачені відповідними правилами, інструкціями, наказами, розпорядженнями; тримати в порядку та чистоті своє робоче місце, не порушувати санітарні правила у приміщеннях; утримуватись від дій, які заважають іншим працівникам виконувати свої обов'язки;

– повідомляти керівника закладу/бази практики про всі недоліки, які знижують рівень безпеки життєдіяльності людини (норми освітленості, небезпеку виникнення травм при експлуатації обладнання, інструментів тощо);

– вжити екстрених заходів за погіршення стану здоров'я учня/здобувача вищої освіти (запаморочення, втрата свідомості, кровотеча з носа та ін.) (у разі проходження практики в закладах освіти), надати йому необхідну першу (долікарську) допомогу та викликати медичного працівника;

– дбати про особисту безпеку, повідомляти про погіршення стану власного здоров'я під час проходження практики.

4. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

4.1. Негайно припинити роботу та повідомити керівника практики від бази практики в разі:

- погіршення особистого стану здоров'я, отримання травми;
- виникнення пожежі;
- виникнення несправностей у роботі приладів та обладнання, що використовуються для виконання завдань практики;
- вимкнення електроенергії;
- появи запаху газу тощо.

4.2. Для усунення аварійної ситуації здобувач вищої освіти-практикант виконує вказівки керівника робіт/керівника практики від бази практики, якщо це не призведе до погіршення стану його здоров'я.

5. Вимоги безпеки після закінчення роботи

5.1. Привести в порядок своє робоче місце та передати його керівнику практики від бази практики.

5.2. Після закінчення терміну практики звітувати про виконання програми та індивідуального завдання керівникові практики від бази практики.

Додаток Б

Щоденник практики

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____
(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет _____

Кафедра _____

Ступінь вищої освіти _____
Освітня програма _____

Спеціальність _____
_____(назва)

_____курс, група_____

20___/20___н.р.

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
прибув на підприємство, організацію, установу _____
_____

Печатка
підприємства, організації, установи "___" _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи _____
_____

Печатка
Підприємства, організації, установи "____" _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Здобувач вищої освіти_____
(прізвище, ім'я, по батькові)
прибув на підприємство, організацію, установу _____
_____

Печатка
підприємства, організації, установи "___" _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи _____
_____
Печатка
Підприємства, організації, установи "____" _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики								Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Керівники практики:

від закладу вищої освіти _____

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____

_____

_____

від підприємства, організації, установи _____

_____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочі записи під час практики

Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____

(назва підприємства, організації, установи)

РЕКОМЕНДОВАНА ОЦІНКА « »

Керівник практики від підприємства,
організації, установи _____

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Печатка

“_____” _____ 20 __ року

Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____
(назва підприємства, організації, установи)

РЕКОМЕНДОВАНА ОЦІНКА « »

Керівник практики від підприємства,
організації, установи _____

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Печатка

“_____” _____ 20 __ року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

Висновок керівників практики від університету
про проходження практики

Дата складання заліку "____"_____ 20____ року
Оцінка: за національною шкалою_____
(словами)

кількість балів

_____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівники практики від університету та члени комісії

_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ _____

Додаток В

Схема самоаналізу уроку

1. Мета і завдання уроку (освітні, виховні, розвивальні), їх взаємозв'язок та шляхи реалізації.
2. Готовність до уроку: облаштування класної кімнати, наочні посібники, технічні засоби навчання, санітарно-гігієнічні умови та ін.
3. Тип уроку, його місце в системі занять із предмета. Організаційна структура уроку: чіткість і послідовність етапів, відповідність їх характеру пізнавальної діяльності учнів.
4. Зміст уроку: науковість, виховне та розвивальне значення навчального матеріалу; правильність добору навчального матеріалу за обсягом, змістом і доступністю для учнів; співвідношення емпіричного, теоретичного і практичного навчального матеріалу; групування, класифікація навчального матеріалу навколо ключових понять; спрямованість навчального матеріалу на зв'язок з життям.
5. Методичне забезпечення уроку:
– використання та особливості поєднання форм навчання, обґрунтованість їх вибору (зазначити, які форми роботи на уроці було використано, в чому їх ефективність саме на цьому етапі уроку),
– відповідність принципам навчання (зазначити, які принципи навчання було реалізовано, підтвердити конкретними прикладами);
– темп уроку;
– методика проведення різних етапів уроку: постановка пізнавальних завдань перед учнями; методика перевірки домашніх завдань; методика викладання нових знань; методика закріплення навчального матеріалу; методика перевірки та оцінювання;
– використання прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів;
– організація репродуктивної та творчої діяльності учнів, їх співвідношення (зазначити, які саме репродуктивні і продуктивні методи було використано, підтвердити прикладами);
– застосування на уроці проблемного та елементів програмованого навчання;
– врахування індивідуальних особливостей та інтересів учнів, рівня їх підготовленості, здійснення індивідуалізації навчання та диференційованого підходу до учнів;
– організація різних видів самостійної роботи учнів, їх місце на уроці;
– домашнє завдання, його обсяг і вчасність подання;
– використання на уроці виховних можливостей навчального матеріалу, формування наукового світогляду, моральних, трудових, естетичних та інших якостей особистості, культури навчальної праці;
– виявлення та реалізація на уроці внутрішньо предметних та міжпредметних зв'язків у навчальному матеріалі, обґрунтування їх педагогічної доцільності.
6. Характер діяльності вчителя: а) рівень наукової підготовки і готовності до уроку; знання теорії навчання і виховання, методики викладання предмета, психології та гігієни, вміння застосовувати ці знання у процесі навчання; б) діяльність вчителя як консультанта та координатора навчання; в) взаємостосунки з класом та окремими учнями; г) володіння педагогічною

технікою (зовнішність; вміння володіти своїм тілом – ходити, сидіти, стояти; жести, міміка; культура педагогічного спілкування; культура педагогічного мовлення; темп роботи); д) педагогічний такт, стиль.
7. Характер діяльності учнів: а) активність, самостійність, інтерес до занять учнів різного рівня підготовленості, зосередженість і стійкість їх уваги на різних етапах уроку; б) навчально-пізнавальна діяльність, організованість, акуратність; участь у роботі на уроці окремих учнів і всього колективу; в) ставлення учнів до вчителя і один до одного (доброзичливість, взаємодопомога, партнерство).
8. Загальні підсумки уроку: а) виконання плану уроку; б) досягнення освітньої, розвивальної і виховної мети; в) загальна оцінка, результати, ефективність і якість; г) висновки та пропозиції щодо подальшого вдосконалення роботи, закріплення успіхів, подолання помилок.

Додаток Г

Схема методичної розробки позакласного виховного заходу

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

«Затверджую»
Викладач кафедри педагогіки та управління навчальним закладом
_____(підпис)
«____»_____202_ р.

Конспект виховного заходу
з теми:_____

студента _____ групи _____курсу
_____факультету
_____
(П.І.Б.)
для проведення в _____ класі
_____ школи
«_____»_____202_р.

Друга сторінка:

Мета заходу (виховна, пізнавальна, розвиваюча)

Форма проведення (класна година, диспут, колективна творча справа, екскурсія)

Місце проведення заходу і його тривалість

Обладнання і наочність

Використана література, методичні розробки.

Третя сторінка:

Зміст виховного заходу

I. **Вступна частина**: вступне слово, організація заходу, актуалізація теми заходу тощо.

II. **Основна частина**: викладення інформаційного матеріалу, запитання для обговорення, зміст завдань для групового чи колективного виконання, конкурсні завдання.

III. **Заключна частина**: підведення підсумків, рекомендації і пропозиції учням.

Пам'ятайте: для проведення бажано обирати такі форми роботи, які б максимально залучали учнів до співпраці, взаємодії (групова робота, дискусії, інтерактивні методи, перегляд відео з наступним обговоренням і т. п.).

Конспект заходу має бути розписаний детально: що плануєте розказати, запитати, які орієнтовні відповіді можна отримати від учнів, до яких висновків потрібно підвести учнів тощо.

Додаток Д

Схема самоаналізу проведеного виховного заходу

1. Тема виховного заходу.
2. Організація заходу: наскільки були готові учні і вчитель до проведення заходу (оформлення приміщення, обладнання, наочність; підготовка і використання ТЗН; чіткість, організованість).
3. Злагодженість дій класного керівника та учнів під час заходу; раціональне використання часу.
4. Оцінка актуальності даного заходу, його відповідності інтересам і віковим особливостям учнів.
5. Участь учнів у проведеному виховному заході, їхня роль і активність.
6. Заключна частина заходу: чи було проведено колективні підсумки, загальні висновки і узагальнення?
7. Мета заходу. Наскільки вдалося її досягнути? Результативність проведеного виховного заходу, його пізнавальна і виховна цінність.

8. Які позитивні сторони та недоліки бачите у проведенні заходу? Що Вам вдалося добре, а що хотіли б поліпшити наступного разу?

Додаток Е

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Титульний лист має такий вигляд:

Звіт

Здобувача вищої освіти

_____курсу_____факультету

Спеціальності (шифр, назва)

_____

_____

_____

_____

(прізвище, ім’я та по батькові)

про проходження практики
в_____

(назва навчального закладу)

_____

___

(місцезнаходження закладу)

Керівник практики з

Схема звіту здобувача вищої освіти-практиканта

І. Навчально-методична складова

1. Загальні відомості про місце і час проходження практики.
2. Ознайомлення з документацією та планами роботи закладу загальної середньої освіти (бесіди з директором, його заступниками, класним керівником та вчителями (вказати теми бесід)).
3. Відвідування й аналіз уроків (зі спеціальності й інших предметів) та психолого-педагогічні спостереження за діяльністю учнівського колективу класу.
4. Вивчення досвіду роботи учителів – ознайомлення з методикою проведення уроків з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності.
5. Ознайомлення з процесом організації методичної і науково-дослідницької роботи.
6. Загальні висновки про навчальну роботу.

ІІ. Виховна складова.

1. Клас, за яким прикріплений здобувач вищої освіти-практикант. Прізвище, ім’я, по батькові класного керівника.
2. Ознайомлення із системою виховної роботи школи: методикою організації і проведення виховної роботи в закладах загальної середньої освіти.
3. Спостереження за процесом організації роботи класного керівника (робота з класом; індивідуальна робота з учнями).
4. Спостереження за роботою класного керівника з батьками учнів (бесіда; тренінг; батьківське консультування; квест; круглий стіл та ін.), відвідування проведених ним виховних заходів (аналіз і загальні враження).
5. Вивчення сутності та особливостей організації і проведення виховної роботи з учнівським колективом (ознайомлення з психологічними закономірностями організації педагогічної діяльності та спілкування).
6. Загальні висновки про виховну роботу.

ІІІ. Психологічна складова.

1. Розвитку яких професійних компетентностей сприяла практика?
2. Які психологічні спостереження провів(ла) під час практики? Які індивідуальні завдання виконував(ла) під час практики?
3. Які вікові особливості взаємодії учня з іншими учасниками педагогічного процесу, зокрема з учителем, Вами виявлено?
4. Які прояви навчально-пізнавальних інтересів учнів на уроці Ви спостерігали?
5. Які прийоми самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці спостерігали?
6. Які особливості поведінки та діяльності учнів під час уроку Ви можете виокремити? Чим вони зумовлені?
7. Як урок впливає на психічний та особистісний розвиток учнів? Відповідь аргументуйте.
8. Зазначте труднощі, які виникали під час виконання завдань з психології та способи їх вирішення, які ви використовували.
9. Висновки та пропозиції за результатами практики.

ІV. Висновки.

1. Що дала практика здобувачу вищої освіти в контексті формування загальних і професійних компетентностей?
2. Позитивне в організації та проведенні практики.
3. Виявлені недоліки (конкретно які?), шляхи їх подолання (пропозиції).
4. Пропозиції щодо подальшої підготовки, організації і проведення практики.

Дата

Підпис здобувача вищої освіти-практиканта